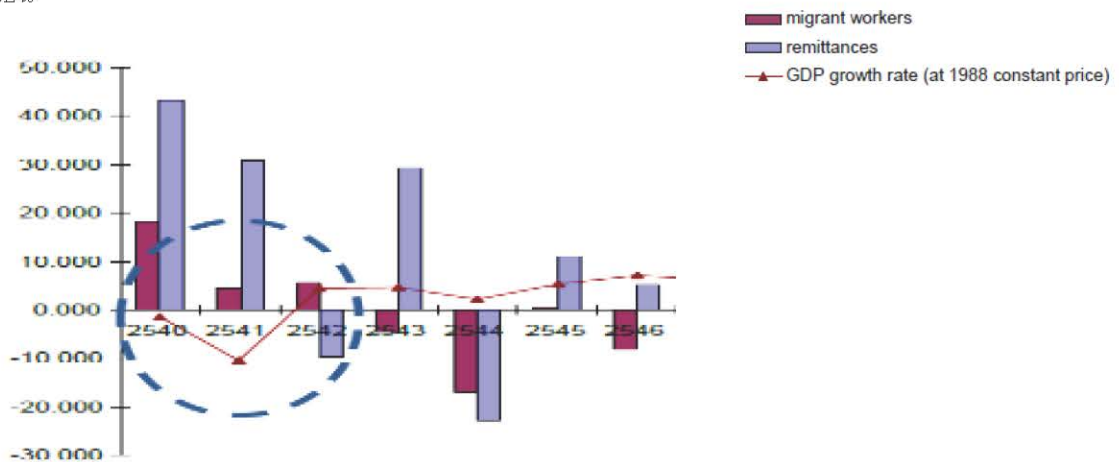

Management Forum

“ บทบาทเงินส่งกลับของแรงงานไทย :โอกาสหรืออุปสรรค...เมื่อก้าวเข้าสู่ AEC ”

เขียนโดย... อาจารย์ ดร.สมภูมิ แสงกุล
อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
somphoom@yahoo.com

เงินส่งกลับ (Remittance) ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศในช่วงที่ผ่านมา แม้จะมีสัดส่วน ไม่น่ามากนักเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการไปยังตลาดต่างประเทศ แต่ก็ถือเป็นแหล่งที่สร้างรายได้สกุลเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด นอกจากนี้ การส่งเงินกลับของแรงงานไทยในต่างประเทศดังกล่าว ยังเป็นการช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับครอบครัวของแรงงานในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและมีฐานะยากจน รวมถึงยังเป็นการบรรเทาปัญหาภาวะการว่างงานที่เกิดขึ้นภายในประเทศได้อีกทางหนึ่ง (Chantavanich, 2001) ดังจะเห็นได้จากภาพต่อไปนี้

ภาพแสดงร้อยละการเปลี่ยนแปลงของจำนวนแรงงานไทยในต่างประเทศ เงินส่งกลับ และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากภาพจะเห็นได้ว่า ในอดีตที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศและจำนวนเงินส่งกลับ มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างเป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือ GDP โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 - 2541 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ลดลงมากถึงประมาณร้อยละ 10 แต่ก็ได้รับการช่วยประคับประคองจากจำนวนแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานยังต่างประเทศและจำนวนเงินส่งกลับเข้าประเทศที่ขยายตัวมากขึ้นถึงประมาณร้อยละ 18 และร้อยละ 40 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เมื่อแนวโน้มเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 เป็นต้นมา ก็พบว่าอัตราการขยายตัวของจำนวนแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ (migrant workers) และเงินส่งกลับ (remittances) ก็ได้ลดลงโดยลำดับ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวแม้จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ก็ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของ แรงงานไทย เป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาปัญหาภาวะการว่างงานที่เกิดขึ้นภายในประเทศในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศอยู่ในช่วงภาวะถดถอยหรือเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้

แต่กระนั้นก็ตาม หากเรามองในแง่ผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยในทุกมิติแล้ว มีงานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศหลายชิ้นที่แม้จะมีไม่มากนักและได้มีการวิจัยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว (พระมหาชาติบวร พงษ์สระพัง, 2545; Chami et al., 2003; Chantavanich, 2001 และ Levitt, 1996) แต่ก็ได้ให้ข้อสรุปไว้อย่างน่าสนใจและยังคงเป็นข้อมูลที่ทันสมัยอยู่ว่า ผลของความสัมพันธ์ในระยะยาวระหว่างเงินส่งกลับและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต้นทางของผู้เป็นเจ้าของแรงงานอาจเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเพิ่มขึ้นของเงินส่งกลับอาจมีส่วนที่มีผลทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต้นทางลดลงได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า จำนวนเงินส่งกลับที่บุคคลในประเทศต้นทางได้รับ ได้ไปลดทอนแรงจูงใจในการก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานของบุคคลที่หวังพึ่งพาเงินส่งกลับเป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัวและชะลอการเข้าสู่ตลาดแรงงานภายในประเทศออกไป นอกจากนี้ การส่งเงินกลับยังเป็นการกระตุ้นให้ประชากรวัยแรงงานบางกลุ่มมุ่งที่จะเดินทางไปทำงานในต่างประเทศแทนการประกอบอาชีพในประเทศ เพราะเหตุผลด้านการมีเครือข่ายแรงงานอยู่ก่อนหน้า รวมถึงการมีโอกาสที่จะได้รับค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าตลาดแรงงานภายในประเทศ ในทำนองเดียวกัน หากผู้ที่ได้รับเงินส่งกลับไม่ได้รับการส่งเสริม หรือไม่สามารถจัดสรรเงินไปในทิศทางที่เกิดประโยชน์ในระยะยาว เช่น การนำเงินที่ได้รับไปจับจ่ายใช้สอยสินค้าฟุ่มเฟือย แทนที่จะนำไปลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพหรือการศึกษา อันเป็นการช่วยเพิ่มคุณค่าแก่ทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศแล้ว เงินส่งกลับที่ได้รับดังกล่าวก็อาจก่อให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพขึ้นในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศนั้นเป็นแรงงานที่มีทักษะด้วยแล้ว ก็อาจส่งผลกระทบในทางลบต่อภาคเศรษฐกิจบางส่วน อันเนื่องมาจากผลิตภาพของแรงงานที่เหลืออยู่ภายในประเทศลดลง (low productivity) โดยที่ไม่สามารถชดเชยกับกำลังแรงงานที่สูญเสียไปยังตลาดแรงงานต่างประเทศได้

ดังนั้น หากเราพิจารณาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้นจากผลของข้อตกลงในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 แล้ว แม้นัยหนึ่งจะเป็นการลดทอนอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในภูมิภาค ซึ่งจะมีส่วนทำให้

เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในภูมิภาคระหว่างกันมากขึ้นนั้น และจะทำให้ประเทศไทยเองได้รับโอกาสจากการย้ายเข้าของแรงงานจากประเทศซึ่งส่วนใหญ่มีระดับการพัฒนาดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายอันจะเป็นการช่วยขยายโอกาสการปันผลประชากรออกไปโดยอาศัยแรงงานของประเทศสมาชิกที่ยังมีช่วงเวลาปันผลประชากรเหลือ อยู่มากก็ตาม ดังเช่น แรงงานกัมพูชาและเมียนมาร์ เป็นต้น แต่ในอีกมุมหนึ่ง ก็อาจเกิดปัญหาขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจไทย อันเนื่องมาจากการย้ายออกของแรงงานไทยที่มีทักษะไปยังประเทศที่มีโอกาสของการจ้างงานและค่าจ้างแรงงานที่สูง อย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งแม้จะทำให้ได้รับประโยชน์จากจำนวนเงินส่งกลับเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ในภาพรวมหากผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบเศรษฐกิจไม่ตระหนักและปรับตัวต่อผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้นดังกล่าวแล้ว โอกาสที่ประเทศไทยจะได้รับจากผลประโยชน์ของการรวมกลุ่มและเปิดเสรีทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาคอาเซียน ก็อาจกลายเป็นอุปสรรคในบางแง่มุมต่อการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาวก็เป็นได้

---

* การปันผลทางประชากร (Demographic Dividend) หมายถึง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โดยประเทศจะมีสัดส่วนของกลุ่มที่ทำงานมากกว่าสัดส่วนประชากรที่ต้องพึ่งพิงและกลุ่มทำงานมีแรงงานที่เพียงพอ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางโครงสร้างประชากรที่เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

รายการอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (25 มีนาคม 2558). รายงานข้อมูลเครื่องชี้สถานการณ์ด้านแรงงาน. สืบค้นจาก www.bot.or.th
- พระมหาชาติบวร พงษ์สระพัง. (2545). การศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคในหมู่บ้านที่มีแรงงานไปทำงานต่างประเทศ: กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองแฝก ตำบลบ้านเต่า อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต พัฒนาชนบทศึกษา). มหาวิทยาลัยมหิดล, บัณฑิตวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (25 มีนาคม 2558). รายงานข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ รายไตรมาส. สืบค้นจาก www.nesdb.go.th
- Chami, R., C. Fullenkamp, and S. Jahjah. (2003). *Are immigrant remittance flows a source of capital for development?*. IMF Working paper 031189, International Monetary Fund, Washington, D.C.
- Chantavanich, Supang. (2001). *Thai Migrant Workers in East and Southeast Asia: The Prospects of Thailand's Migration Policy in the Light of the Regional Economic Recession*. Bangkok: Asian Research Center for Migration, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.
- Levitt, P. (1996). *Social remittances: A conceptual tool for understanding migration and Development*. Working Paper Series (96.04), Harvard, Cambridge, MA.